

تحریم شراب و حکمت های آن از دیدگاه قرآن و سنت

معاون سر محقق عبدالوهاب عابد

تحریم شراب و حکمت های آن از دیدگاه قرآن و سنت

معاون سر محقق عبدالوهاب عابد

Prohibition of Alcoholic Drinks and its
logical and rational wisdom from the
perspective of the Holy Quran and Sunnah

Associate Professor Abdul Wahab "Abid"

2022

ISBN 978-9936-661-27-1

9 789936 661271

امارت اسلامی افغانستان
اکادمی علوم
معاونیت بخش علوم اسلامی
مرکز تفسیر و حدیث

تحریم شراب و حکمت های آن از دیدگاه قرآن و سنت

معاون سرمحقق عبدالوهاب عابد

مشخصات اثر

نام کتاب: تحریم شراب و حکمت های آن از دیدگاه قرآن و سنت

مؤلف: معاون سرمحقق عبدالوهاب عابد

ادیتور و مهتمم: سرمحقق عبدالرحمن حکیمزاد

ناشر: ریاست اطلاعات و ارتباط عامه اکادمی علوم

سال چاپ: ۱۴۰۱ ه.ش / ۱۴۴۴ ه.ق

محل چاپ: مطبعه لایف ستار، کابل - افغانستان

شماره تماس ریاست اطلاعات و ارتباط عامه: ۰۲۰۲۲۰۱۲۷۹ (۰۰۹۳)

ISBN: ۹۷۸-۹۹۳۶-۶۶۱-۲۷-۱

حق طبع برای اکادمی علوم محفوظ است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

صفحات	عناوین
أ.....	نظر استاد رهنما
ج.....	تقریظ.....
۱.....	مقدمه.....
۹.....	فصل اول.....
۹.....	مروری به گذشتهٔ موضوع
۱۵.....	فصل دوم.....
۱۵.....	شناخت خمر (شراب) و انواع آن
۱۶.....	مبحث اول: مفهوم لغوی و اصطلاحی خمر(شراب).....
۱۶.....	الف- مفهوم لغوی خمر.....
۱۸.....	ب- مفهوم اصطلاحی خمر.....
۲۵.....	مبحث دوم: انواع نوشیدنی های مسکر.....
۲۵.....	الف: شراب حقیقی.....
۲۵.....	ب: اشربه مسکره(نوشیدنی های مست کنندهٔ حرام).....
۲۶.....	ج: اشربه حلال (نوشیدنی ها غیر مست کننده).....
۲۷.....	مبحث سوم: مشروبات الکولی و ماهیت کیمیاوی آن
۳۱.....	الف: روش های تهیه الکول
۳۱.....	۱- روش تخمیر طبیعی

۳۲	۲- روش صنعتی
۳۳	ب: موارد استعمال الکول
۳۳	ج: اقسام عمدۀ شراب
۳۵	فصل سوم
۳۵	حقیقت شراب و چگونگی تحریم آن
۴۱	مبحث اول: چگونگی تحریم شراب در قرآن کریم
۴۵	الف- مرحلهٔ اول تحریم شراب
۴۷	ب- مرحلهٔ دوم تحریم شراب
۴۹	ج- مرحلهٔ سوم تحریم شراب
۵۷	مبحث دوم: تحریم شراب در احادیث صحیحہ
۶۶	مبحث سوم: آراء و نظریات مفسرین و محدثین
۷۳	فصل چهارم
۷۳	نظریات فقهاء پیرامون شراب
۷۳	مبحث اول: حد شراب از دیدگاه فقهاء
۷۶	الف: وسایل اثبات حد شراب نوشی
۷۸	ب: مقدار و اندازه حد نوشنده شراب
۸۳	ج: شروط اقامه حد شراب
۸۶	مبحث دوم: نظریات علمای معاصر پیرامون محلول الکولی
۸۶	الف: نجاست

- ب: نظریات علمای معاصر ۹۲
- ج: تداوی با شراب (خمر) ۹۴
- فصل پنجم ۱۰۳
- حکمت های تحریم شراب و پیامدهای آن ۱۰۳
- مبحث اول: حکمت های تحریم شراب ۱۰۴
- الف: منافع شراب ۱۰۸
- ب: مفاسد دنیوی و مجازات اُخروی ۱۱۱
- ۱: مفاسد دنیوی میگزاری ۱۱۱
- ۲: مجازات و کیفر ها ۱۱۳
- مبحث دوم: اضرار و پیامدهای شراب ۱۱۶
- الف: اضرار جسمی شراب ۱۱۸
- ب: اضرار عقلی و روحی شراب ۱۲۲
- ج: اضرار اخلاقی شراب ۱۲۵
- د: اضرار اجتماعی شراب ۱۲۷
- هـ: اضرار اقتصادی شراب ۱۳۱
- مبحث سوم: علل و زمینه های گرایش به شراب ۱۳۵
- الف: انگیزه ها و عواملی که انسان در اوایل عمر بسوی شراب نوشی رو می آورد: ۱۳۵
- ب: حالات و موجباتی که انسان در سن بلوغ به شراب نوشی رو می آورد: ۱۳۹
- ج: حالات و انگیزه هایی که انسان در سن کهولت به شراب رو می آورد: ۱۴۲

د: علل و عوامل اجتماعی و محیط ناسالم که انسان ها را به شراب نوشی می

کشاند ۱۴۳

مبحث چهارم: راه های جلوگیری از شراب ۱۴۸

نتیجه ۱۵۱

پیشنهادها ۱۵۵

فهرست مآخذ ۱۶۲

نظر استاد رهنما

الحمدلا الهله و الصلاة على اهلها اما بعد:

دین مقدس اسلام یگانه دین کامل، شامل و همیشه جاوید می باشد، که در شرایط و زمان های مختلف، قابل تطبیق بوده و راه سعادت و پیروزی را که ضامن صحت و سلامتی روحی و جسمی بشر می باشد، به ارمغان آورده است. دستورات و تعالیم آن مملو از حکمت ها بوده، هر آنچه برای بشر- کار آمد و مفید باشد جایز و حلال و هر آنچه مضر- و زیان آور باشد، ناجایز و حرام قرار داده است.

بدون شک خورد و نوش یکی از نیازهای اولیة بشر- بوده و دین مقدس اسلام آنرا تحت نظام حلال و حرام که به اساس علم و حکمت بالغه الهی تفکیک گردیده، قرار داده است تا در روشنی دستورات الهی نیازهای خویش را رفع نماید. از آنجایی که الله متعال انسان را کرامت، عزت و برتری داده و آنرا اشرف مخلوقات آفریده و تمام موجودات عالم را تابع و فرمان بردار او قرار داده است، سپس آنرا مکلف ساخته تا از چیزهای پاک و حلال که مناسبت حال اوست، استفاده نماید و از چیزهای ناپاک و مضر جداً اجتناب نماید.

شراب یکی از چیزهای ناپاک و مضر بوده که اضرار گوناگون روحی، جسمی، انفرادی، اجتماعی، اقتصادی و غیره را در قبال داشته، بناءً در شریعت اسلام بطور کلی به هر شکل و صورتی که ساخته شود بطور همیشگی (در زمان های مختلف) حرام قرار داده شده است.

در شرایط کنونی، برخی از مشروبات الکولی بنامهای گوناگون در بازارها به فروش می رسد و در محافل مورد استعمال قرار می گیرد تا جایی که تفکیک میان مشروبات الکولی و غیرالکولی برای عموم مردم، دشوار گردیده است. بناءً ضرورت بود تا در زمینه تحقیقاتی صورت گیرد که مردم متدین ما در روشنی کامل

قرار گیرند.

محترم عبدالوهاب عابد در مورد تصمیم گرفتند، تا پیرامون موضوع فوق تحقیقی نمایند، که پس از سعی و تلاش های زیاد در حد توان موضوع را همه جانبه در یک مقدمه، چهار فصل، نتیجه و پیشنهادها، مورد بررسی قرار داده اند. در فصل اول، مروری به گذشته موضوع، طرح موضوع و تاریخچه آن مورد بررسی قرار گرفته، در فصل دوم، پیرامون شناخت خمر (شراب) و انواع آن پرداخته شده. در فصل سوم، حقیقت شراب و چگونگی تحریم آن در روشنی آیات مبارکه، احادیث نبوی و آرای مفسرین و محدثین بیان گردیده. در فصل چهارم، حد شراب و چگونگی تطبیق آن در روشنی اقوال و نظریات فقهای کرام، و نظریات علمای معاصر پیرامون محلول الکولی، مورد بحث قرار گرفته است. در فصل پنجم، حکمت های تحریم شراب و پیامدهای آن با بیان نمودن اضرار جسمی، عقلی، اخلاقی، اجتماعی و اقتصادی شراب مورد بررسی قرار گرفته است. در اخیر نتیجه گیری مناسب و پیشنهادهای مفید ارائه گردیده است.

دانشمند محترم این اثر علمی و تحقیقی را با استفاده از مأخذ معتبر علمی با شیوه های علمی و مطابق با معیارهای پذیرفته شده و اکادمیک نگاشته است. که من به عنوان استاد رهنما رساله موصوف را یک اثر علمی و تحقیقی می دانم و توفیق مزید برای دانشمند محترم در راستای خدمت به اسلام و جامعه اسلامی از خداوند قدوس آرزو دارم.

با احترام

محقق عبدالمعبود "ضریری"

تقریظ

الحمد لله و كفى و الصلوة و السلام على رسول الله و على آله و اصحابه و
من والاه:

رسالهٔ هذا اثر علمى - تحقيقى دانشمند فرهیخته محترم عبدالوهاب
عابد مى باشد که در مورد پدیدهٔ شوم شراب نوشته است. نویسندهٔ محترم طى
پژوهشهای هدفمندانه خویش کوشیده است تا در پرتو نصوص جاویدان اسلام
و تحقیقات علمى روز، از چهرهٔ فریبندهٔ این مایع کشنده که در ظاهر خوش
آیند؛ ولى در باطن دشمن هستى انسان است، پرده بردارد.

ایجابات وقت و زمان نیز این بوده که در شرایط کنونى مزایا و برازندگى
های احکام دین مبین اسلام نزد بسا مردم به باد فراموشى سپرده مى شود،
یکبار دیگر به معرض دید مردم قرار داده شود.

بنابراین رسالهٔ حاضر که تحت عنوان: (تحریم شراب و حکمت های آن از
دیدگاه قرآن و سنت) به پایهٔ اکمال رسیده، در واقع عملى به موقع بوده؛ زیرا
با توجه به این اثر علمى و مطالعه دقیق آن، دیگر مجالى برای کسانی که در
مورد اضرار جدی شراب در شک و تردید بودند، مجالى باقى نمى ماند.

این رسالهٔ علمى - تحقیقى که حاوی پنج فصل، نتیجه و پیشنهاد ها مى
باشد، زوایای مختلف موضوع را بشکل علمى و اکادمیک مطابق میتودهای
معمول در اکادمى علوم و سایر مراکز تحقیقاتى، با استفاده از منابع و کتب
معتبر دینى و علمى با بهترین اسلوب نوشتارى مورد بحث قرار گرفته، طوریکه
بعد از مرورى به گذشتهٔ موضوع روى ماهیت شراب و شیوه های استحصال آن
از مواد مورد کاربرد، بحث صورت گرفته، چون اسلام با این پدیدهٔ شیطانى با
جدیت و حکمت مبارزه نموده است، چگونگى تحریم، حکمت مجازات
میگسار در اسلام به خوبى به تحقیق گرفته شده است، کشف اضرار زیانهای

شراب نوشی که هدف بارز رساله را تشکیل داده با دلایل قاطع شرعی و تجربی موشکافی شده است، که بجای خود، خدمت بزرگ علمی در کشور محسوب می شود.

بناءً از نظر بنده رسالهٔ هذا مورد تأیید بوده و برای نویسنده محترم از پروردگار بزرگ خواهان توفیق خدمات بیشتر علمی می باشم.
از مقام محترم اکادمی علوم آرزومندم که این رسالهٔ پر محتوا را به زیور چاپ بسپارند.

والسلام

محقق ویس الدین "نوری"

مقدمه

إِن الْحَمْدُ لِلَّهِ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَسَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ أَمَّا بَعْدُ.

شراب، یک پدیده مضر- فطرت بشر- بوده، نوشیدن آن چون فرو بردن تیزاب در بدن است. ازینرو استعمال و رو آوردن به آن یکی از بلاهای خانمان سوز و عامل متلاشی شدن پیکر جامعه بشری تلقی می شود، به خاطر اینکه شراب قدرت و توانایی عقل و تفکر را از انسان ها گرفته و بنیادهای خانوادگی، اخلاقی، اجتماعی و اعتقادات دینی و معنویات را در معرض خطر قرار می دهد.

"عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: أَوْصَانِي خَلِيلِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَشْرَبِ الْخَمْرَ، فَإِنَّهَا مِفْتَاحُ كُلِّ شَرٍّ." (۱) از ابی درداء روایت است که گفت: دوست عزیزم پیامبرصلی الله علیه وسلم برایم وصیت نمود: شراب مخور! بدرستی که میگساری کلید تمام بدی هاست.

متأسفانه این پدیده شوم به سطح جهان شیوع یافته، کشورهای اسلامی و بخصوص کشور عزیز ما را به مخاطره انداخته است طوریکه امروز در کشور ما عدۀ از مردم بصورت نیمه آزاد ویا پنهانی، آن را مورد استفاده قرار می دهند و به آن معتاد شده اند، ریشه های آن در بین گروه ها و طبقات مختلف مردم به

^۱ - محمد بن یزید أبو عبدالله القزويني. سنن ابن ماجه، ج: ۴، دار الفكر، بيروت، (ب ت)، ص: ۴۶۳، شيخ البانی اسنادش را در التعليق علی مشکاة المصابيح حسن گفته.ولكن حديث مذکور شواهد دیگری هم دارد و در صحيح الجامع آن را صحيح گفته و به قول راجح حسن لغیره است.

درجه های متفاوت نفوذ نموده است و روز تا روز رو به افزایش است. و یک تعداد مردم محض بخاطر تقلید کور کورانه و یا مترقی و مرفه نشان دادن خود در اجتماع بر این عمل دست می زنند و آن را جزء ترقی و پیشرفت کشور می دانند بدون آنکه بدانند مسلمان هستیم و کشور ما هم یک کشور اسلامی است و میگزاری از دیدگاه شریعت حرام و منافی قوانین نافذ کشور است. عدم آگاهی مردم و افراد میگزاساز از اضرار و پیامدهای ناگواری که شراب در قبال دارد از یک طرف و از سوی دیگر عدم تبلیغات درست ارگان های مسئول در زمینه مانند مواد مخدر و نهایتاً به هدف ایجاد توجه بیشتر مردم و ارگانهای امنیتی و مسئولین امور به مسئله و به مقصد نجات از این تهلکه، ضرورت به اقدام جدی لازم دیده می شود تا کاری در این راستا صورت گیرد. امروز در جهان متمدن که فقط بخاطر کسب منافع مادی بدون در نظر داشت صحت و سلامتی جسمی و روحی افراد بشر، به ساختن کارخانه های عظیم شراب سازی مبادرت می ورزند، که ضرر تولید نوشابه های الکولی آمیخته با سایر مواد مضره بطور خصوصی و غیر فنی عواقب جدی تری را در قبال دارد.

به اثر ادامه فعالیت در عرصه تولید و مصرف شراب و استعمال بی حد آن امروز وقوع حادثات و جنایات و امراض افزایش یافته است تا حدی که تعداد زیاد افراد در توقیف گاه ها و یا در بستر شفاخانه ها سالهای درازی بسر برده و یا هم عده زیادی آنها بار دوش جامعه بوده و خواهند بود. بناءً موضوع بحث ما یعنی شراب، در روشنائی آیات کلام الله مجید و احادیث نبوی و کلام مفسرین و محدثین و مباحث فقهای کرام بصورت

گسترده ای از آغاز اولین حکومت اسلامی در مدینه منوره مطرح بحث بوده و در مورد اضرار و تحریم آن سخن های زیادی گفته شده که مجالی برای استدلالات دیگری باقی نمی ماند.

برای آنکه به حقایق موضوع مطابق به شرایط زمان وضاحت بیشتر صورت گرفته باشد، امروز در عصر- ساینس و تکنالوجی آن را از زاویه دیگری مطرح بحث قرار می دهیم و یک بار دیگر با تأیید آیات قرآن کریم و احادیث نبوی و نظریات طبیبان و دانشمندان اضرار و پیامدهای ناگوار آن را نشاندهی می نماییم تا با تبلیغات منظم و وسیع علمی- تحقیقی و سایر فعالیت های وقایوی یکی از نیازمندی های، جدی، عاجل و ضروری جامعه خویش را رفع نماییم؛ زیرا ما عضو پیکر جامعه بشری هستیم؛ زیرا اگر برای یک عضو جامعه بشری دردی رسد ما نیز از آن متاثر می شویم و باز هم من حیث یک مسلمان که رسالت خدمت گذاری و دستگیری به کافه بشریت را داریم بایست که به کرامت انسانی احترام گزاریم، لذا ضرورت است برای برحذر داری جوامع بشری از عواقب نافرجام میگساری و سایر عوامل مشابه آن به اقدامات لازم متوسل شویم، بدین مناسبت رسالت ایمانی و علمی خویش دیدم تا پروژه علمی - تحقیقی خویش را تحت عنوان (تحریم شراب و حکمت های آن از دیدگاه قرآن و سنت) به رشته تحریر در آورم.

اهداف تحقیق: با وجود واضح بودن تحریم شراب در نصوص آیات قرآن کریم و شریعت غرای محمدی و اضرار موجود در آن، بازهم عده کثیری از غیر مسلمانان و برخی از مسلمانان در عصر- های مختلف به آن رو آورده اند و به شکل گسترده ای به استعمال آن پرداخته و می پردازند که در ذیل به برخی از

نکات عمده و تأویلات نادرست آنها اشاره می‌نماییم.

جهل و نادانی یک تعداد مسلمانان از نصوص شریعت پیرامون حرمت شراب و یا غفلت عده دیگری نسبت به تحریم آن، سبب گردیده که به پیمانہ وسیع در بین مردم رواج یابد.

عامل دیگر، تقلید محض و کورکورانه بعضی از مسلمانان غافل، از فرهنگ غرب و یا به اصطلاح، مترقی و پیشرفته نشان دادن است که به این ماده مهلک رو می‌آورند. و با تأویلات نادرست خویش نسبت به نصوص قرآن کریم استدلال می‌نمایند که در شراب برای انسان‌ها منافع موجود است و یا اینکه در نصوص قرآن کریم بر تحریم آن به صورت قطع اشاره نشده است.

تحقیق حاضر به خاطر برآورده شدن اهداف زیر صورت گرفته است.

• شناخت و واضح ساختن تحریم قطعی شراب از نصوص قرآن کریم و احادیث نبوی صلی الله علیه و سلم.

• رد تأویلات نادرست پیرامون منافع شراب.

• شناخت اضرار و آشکار ساختن پیامد های ناگوار موجود در شراب.

اهمیت تحقیق: تحقیق حاضر که پیرامون تحریم شراب و حکمت های آن نگاشته شده و یکی از مهم ترین موضوعات روز در جامعه ما می باشد، کاریست که از جمله وظایف و مسوولیت های مؤسسات علمی و اکادمیک کشور می باشد، اما زمانی که موضوع آراء و نظریات پیرامون حل و حرمت، منافع و اضرار در نصوص قرآن کریم، احادیث رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و مباحث فقهی باشد این امر مهم یکی از مسوولیت های اساسی مراجع علمی و

اکادمیک را تشکیل می دهد؛ زیرا در عصر اینترنت و فضای مملو از اطلاعات که همه چیز تخصصی شده است باید پیرامون همچو موضوعات تحقیقات همه جانبه صورت گیرد تا در پرتو نصوص شرع، حکمت های عملی و اضرار موجود در آن، درین عصر ساینس و تکنالوجی به اثبات برسد.

پس ما در حالی به چنین موضوعات و تألیفات می پردازیم که امروز تعداد کثیری از مسلمانان به استعمال شراب رو آورده و در نوشیدن آن پروای ندارند و نوشیدن آنرا مایه فخر و باعث پیشرفت و ترقی جامعه می دانند. در حالیکه احکام شریعت را متأسفانه یا فراموش نموده اند و یا در دام مغالطه شیطان لعین گیر مانده اند و به امر و اشاره او در تحریم آن تأویل می نمایند و یا به مسمی ساختن آن به نامهای جدید، خود و جامعه خویش را فریب می دهند.

به سبب شیوع این ماده زهری جرایم و مصایب بزرگی در جامعه انتشار یافته و روزانه ملیون ها پول را ضایع و صد ها تن هموطن خویش را روانه بیمارستان ها و زندان ها می نماید.

با آگاهی از شریعت الله و پرداختن به واجبات دینی و رعایت اوامر و نواهی شریعت، تربیه سالم و تذکیر آن به اولاد وطن می توان جلو این فاجعه را گرفت.

بنابراین تحقیق حاضر هرچند دارای کمی و کاستی هایی خواهد بود؛ اما در نوع خود کاریست مهم و ضروری و مورد نیاز جامعه، پس امید وارم تا در آینده با پیشرفت تکنالوجی و برملا شدن واقعیت های عینی به مرور زمان

تحقیقات گسترده تری توسط دانشمندان فرهیخته به پایه اکمال برسد. ضرورت: گرچه موضوع مذکور در اکثر کتب تفاسیر، احادیث و فقه بصورت های مختلف ضمن موضوعات دیگر مورد بررسی قرار گرفته است؛ ولی کتاب مستقلی که موضوع را همه جانبه مورد غور و بررسی قرار داده باشد، وجود ندارد.

بدین خاطر ضرورت پنداشته شد تا برای رفع این نیازمندی، کتاب مستقلی که تمام جوانب موضوع را به بررسی بگیرد، تا از یک طرف ابعاد شرعی و فقهی میگزساری بیان شود و از طرف دیگر اضرار و پیامدهای ناگوار آن مورد مطالعه و بررسی دقیق قرار گیرد، و نیز پاسخی باشد برای آن عده اشخاصی که با مسمی ساختن آن به نام های جدید، از حرمت آن منکر می شوند، و یا پیرامون منفعت آن شبهاتی را وارد می نمایند، پس امیدواریم تا این تحقیق روزنه نجاتی شود برای هموطنان ما که به سوی ترقی و پیشرفت گام بر میدارند. تا خدای نخواستہ بجای ترقی و پیشرفت بسوی هلاکت و بدبختی سوق داده نشوند.

روش کار: اثر تحقیقی حاضر بحثی است علمی پیرامون یکی از موضوعات خیلی ها مهم که در این رساله نگارش یافته است؛ باحث قبل از آغاز کار تحقیق پیرامون موضوع، نخست به تهیه و جمع آوری موادی پرداخته که برای این تحقیق لازم و ضروری بوده است. طبعاً مواد مورد نیاز در این تحقیق عبارت از تفاسیر قرآن کریم، کتب احادیث، فقه و سایر کتب و مقالاتی می باشد که به طور مستقیم و غیرمستقیم بصورت پراکنده پیرامون موضوع به

رشته تحریر در آمده است.

البته روش تحقیق در این موضوع توصیفی، تشریحی و تحلیلی بوده و بنده از تفاسیر مختلف قرآن کریم، احادیث پیامبر اسلام صلی الله علیه و سلم، کتب فقه، لغت و کتابهای دیگری که به موضوع زیر بحث، ارتباط داشته استفاده نموده ام.

شیوه بررسی موضوع به شکل زیر است: ابتداء به مطالعه کتب معتبر تفاسیر قرآن کریم پرداخته شده و سپس با یادداشت و بیرون نویسی کردن نکات مهم و مرتبط به آیات خمر از تفاسیر مذکور، بعد از تحلیل و ارزیابی نکات فوق، به تشریح آنها پرداخته شده. از میان روایات مختلف، به روایات درست و ثقه آنها، استناد شده است. سپس به جمع آوری احادیث مختلف پیرامون موضوع از کتب احادیث صورت گرفته و از جمع روایات مختلف به طایفه از احادیث نبوی استناد شده است. اگر احادیث در صحیحین (بخاری و مسلم) ذکر شده باشد به صحت آنها اکتفا شده است و برای بیان تخریح احادیث و درجه ثبوت آنها در کتب احادیث دیگر؛ با اعتماد به صحت و سقم قرار دادن ائمه حدیث اشاره شده و همچنان از کتب فقه پیرامون حد شراب در شریعت پرداخته شده و در اخیر از سایر کتب و مقالاتی که در رابطه، نگارش یافته، استفاده شده است، علاوه بر وپامد های مختلفی را جمع آوری و نهایتاً به علل و انگیزه های اعتیاد و مسکرات نیز پرداخته شده است. افزون بر این، چون در رابطه به موضوع کتاب مستقلی به زبان های ملی کشور وجود ندارد و اگر کتابی در زمینه به رشته تحریر درآمده باشد موضوع را به صورت همه جانبه

بررسی ننموده؛ بلکه به صورت ضمنی در کنار موضوعات دیگر بررسی نموده اند، لذا لازم دیده شد تا در مورد بحث گسترده و مستقل صورت گیرد.